COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

429

429

VASILE MĂNUCEANU

Captivii

**

EMANUËL REICHER

Cronică (en passant fantastică) a șahului

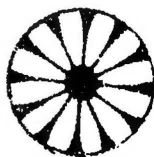
******

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: NICU RUSSU
Desene interioare: RADU MĂNOIU
Portret: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE (I)

Un avion de pasageri, căruia i se semnalează prin radio apropierea unui ciclon, se abate de la ruta obişnuită. Doi gangsteri aflaţi la bord, care plănuiseră deturnarea aparatului şi răpirea unuia dintre pasageri, financiarul Heinz Holtzmann, somează echipajul să aterizeze pe micul aerodrom din Kolumba. În clipa aceea se petrece un fenomen absurd, incredibil: avionul rămîne imobilizat în văzduh, captat de o forţă enigmatică. Eforturile piloţilor sînt inutile. „Captivii văzduhului", printre care reporterul Marc-Antoniu Fontana, savanţii Mercier şi Lalande, Holtzmann, cei doi răufăcători, stewardesa Wanda Hurot, au reacţii cu totul diferite în faţa acestei stranii manifestări.

Colecţia **„POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"**
editată de revista
Ştiinţa şi Tehnica
Anul XVIII
1 octombrie 1972

Captivii

de VASILE MĂNUCEANU

(URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT)

Poate că existase din totdeauna o Wandă multiplă, numai că ea nu realizase lucrul acesta, acum se demonstra atît de natural, una dintre Wande rămăsese prăbușită în fotoliu, cealaltă pășea încă timidă, ezitantă, dar pe ce pășea, Dumnezeule? Țesătura aceea albastră nu avea consistență, era mai mult un luciu amăgitor, dar cu toate acestea fiecare pas îi provoca acum o cumplită oboseală și teama o cotropi din nou, fulgerător, o galvaniză; strigă din toate puterile sau i se păru că strigă din toate puterile, pătrunzător, deznădăjduit: Nu!

Mercier și Lalande, *detașați fără prea mari eforturi de tot ce se petrecea în jur, pitulați ca niște bătrîne țestoase în carapacea lor de controverse și fraze cabalistice, ieșiră brusc la suprafață, fragila perdea de protecție psihologică se dizolvase, se simțiră deodată bîntuiți de senzații primare, goi, neputincioși și chinuiți ca niște oameni ai cavernelor în fața unor elemente potrivnice, fatale. Nu era nici un fotoreporter acolo; dacă ar fi fost, omul acela ar fi făcut carieră surprinzînd o imagine copleșitoare, unică, fiindcă, într-o pornire spontană, de neînvins, cei doi savanți își strînseră mîinile, și le încleștară, asemenea unor adolescenți în clipa unui înspăimîntător naufragiu. Vechea, încercata supapă a rațiunii micșoră tensiunea în secunda următoare, dar superba, olimpiana seninătate a magiștrilor stelari nu mai era decît o amintire. Se priviră. Ochii lor ușor aburiți, înconjurați de crețuri mărunte, pecete a nopților de veghe și de suprasolicitări spirituale, căpătaseră o fixitate morbidă; în cele din urmă, buzele lui Lalande articulară cu greu:*

— Nu e cu putinţă...

Mercier surîse, o umbră de surîs, dar, oricum, îi trebuise destulă tărie să-l regăsească :

— Ba da, vezi bine că e cu putinţă, dragul meu Lalande.

— Există o beţie a adîncurilor, Mercier...

— De ce n-ar exista şi o beţie a înălţimilor, vrei să spui? Nu exclud ipoteza. Treptat, Mercier îşi redobîndea luciditatea, precizia gîndirii : De fapt, ştii şi tu că astfel de stări există, au fost semnalate de unii navigatori cosmici. Dar niciodată ele n-au ajuns la asemenea... în sfîrşit, la asemenea forme paroxistice. Pe urmă, noi ne aflăm într-un avion obişnuit, nu într-o navă cosmică. Şi chiar dacă am admite posibilitatea, cum îţi explici că avem amîndoi aceleaşi impresii şi, mai ales, că fenomenul ne permite să raţionăm?

— Dar oare raţionăm cu adevărat? Lalande surîse, la rîndul lui, vag, amorţit : Nu cumva şi raţiunea, în cazul de faţă, e un act iluzoriu?

— Sîntem oameni de ştiinţă, Lalande! Să rămînem ceea ce sîntem, orice s-ar întîmpla.

— Nu te speria. Nici unul dintre resorturile mele n-a fost atins. Oţel nobil, prietene. Dar tocmai de aceea, luînd în considerare ceea ce se întîmplă, refuz să-i acord girul realităţii.

— Iartă-mă, Lalande. N-am vrut să te jignesc. Recunosc că această, hm, manifestare, sau cum dracu' s-o numesc, atinge limitele iraţionalului. Mi-aş permite doar să adaug : în aparenţă. Fiindcă o explicaţie...

— Poftim, explică, ascult, bombăni agresiv Lalande.

— Încetişor! Nu pretind c-am găsit o explicaţie. Trebuie s-o căutăm împreună, să analizăm...

— Fie. Să analizăm. Deci un avion ultramodern, în care se află cel puţin doi indivizi familiarizaţi cu logica, se cufundă într-un fel de catalepsie tehnică, ceva îi neutralizează toate funcţiile, rămîne pur şi simplu imobil, împlîntat în văzduh ca o stafidă în cozonac, într-o situaţie aberantă, sfidînd cu cinism toate legile fizicii.

— Legile cunoscute ale fizicii.

Lalande tresări, se uită țintă la bătrînul său prieten și adversar, dar apoi înălță din umeri dezamăgit :

— *„Vorbe, vorbe, vorbe“. Hamlet.*

Țevile celor două revolvere *continuau să amenințe pasagerii, orientate fiecare spre alt punct cardinal, dacă în asemenea circumstanțe mai putea fi luată în considerare existența unor puncte de reper. Dar micile orificii de metal nu mai aveau fixitatea lor inițială, ochii lor noptatici, de viperă, nu mai priveau atît de ferm, începuseră abia simțit să tremure, să se agite ; de fapt, tremurau mîinile celor doi profesioniști ai morții, ca într-un acces de paludism abia declanșat. Trăsăturile Doctorului, păstrînd de obicei un aer de superioritate, nu se mai deosebeau de ale Guzganului, chipurile lor păreau gemene acum, prin amestecul de ferocitate și groază care le domina, prin năvala de sînge care amenința să le spargă vasele.*

— Nu fiți idioți, ajunge !

Strigase Marc. Enigmaticul fenomen la care asista nu-l absorbise total, ca pe ceilalți, avea un antrenament îndelungat, știa să-și împartă atenția, să observe mai multe fapte deodată, oricît de dramatică ar fi fost situația, și calitatea aceasta îl ajutase nu o dată să iasă la liman. Înregistrase cu interes și satisfacție schimbarea survenită în atitudinea celor doi gangsteri, panica de care fuseseră cuprinși în fața necunoscutului. Aroganța și brutalitatea lor se transformaseră într-o neliniște animalică, expresia lor torturată, înnebunită îi stîrni reporterului un rînjet încîntat, dar imediat Marc se alarmă. Înțelese că stupefacția, anxietatea agresorilor ar putea provoca la un moment dat o nenorocire ireparabilă : depășiți total de evenimente, neînțelegînd ce se petrece, simțindu-se amenințați fără să-și dea seama de unde pornește amenințarea, cei doi, sub imboldul disperării, ar fi putut semăna moartea în jur, făcînd să pocnească jucăriile lor sinistre. Aspru, autoritar ca un general în fața trupei răzvrătite, Marc strigă din nou :

— Ajunge, cretinilor! Reprezentația s-a terminat. Băgați armele în buzunar! Pricepeți odată că n-are sens!

Doctorul și Guzganul erau foarte departe de o interpretare filozofică a faptelor, dar chiar așa, pe jumătate imbecilizați, undeva, în subsolul conștiinței lor, apostrofa lui Marc zămisli ideea zădărniciei și a ridicolului; bietele lor revolvere nu puteau înfrunta forța teribilă care-i prinsese în capcană, le ascunseră docili sub haine, cu gesturi de marionetă. Marc suspină ușurat, pericolul se depărtase.

Desigur, rămînea celălalt pericol, nedefinit, poate mult mai grozav, mai distructiv, se aflau cu toții în situația unor cobai închiși într-o imensă colivie, poate chiar în clipa aceasta misteriosul experimentator îi examina rece, atent, pregătindu-și bisturiul. Însă Marc era hotărît să nu abandoneze fără luptă, indiferent de esența primejdiei. Desigur, cîtă vreme aceasta nu împrumuta o formă concretă, cîtă vreme adversarul nu-și dezvăluia intențiile, natura și proiectele lui rămînînd de domeniul imaginației, n-avea rost să acționeze, să se agite, ar fi fost o risipă prostească de energie. Însă Marc știa, era sigur că atunci cînd va sosi momentul va face tot ce e omenește posibil pentru salvarea lui și a celorlalți.

Sculptorul Firmin *remarcă și el ca pe un act pozitiv dispariția celor două pistoale, cu toate că, după părerea lui, aceasta nu ameliora prea mult situația. Era ca și cum, în drum spre eșafod, unui condamnat la pedeapsa capitală i se extrage din pantof cuiul care-l stînjenea. Scăpat de sub amenințarea stînjenitoare a revolverelor, ar fi putut să destupe flaconul și să soarbă cîteva picături de alcool, cu cîteva clipe mai înainte ar fi dat oricît pentru acest privilegiu, dar acum nu mai simțea nevoia băuturii, totul devenise inutil, absolut totul, pînă și respirația. Deprimarea care pusese stăpînire pe el îi interzicea orice încercare de a determina cauzele ciudatului fenomen: nu pentru că ar fi fost convins de nereușită, ci pentru că i se părea lipsit de importanță. Nu-l speriau consecințele ultime ale acelui prizonierat diabolic, însă devenise brusc fatalist ca un bătrîn crescător de*

capre de pe coastele Himalaiei. Privi lunatic împrejur, cu încetineală, ochii i se opriră asupra stewardesei; trupul pe care i-l admirase cîndva, într-un trecut foarte, foarte îndepărtat, i se păru acum al unei statui sfărîmate.

Un polip de lumină albastră *invadă interiorul avionului. Un soi de fulger globular, cu lungi tentacule tremurătoare, pipăind împrejur fără grabă. Nu dădea senzația de voracitate, nu părea un monstru căutîndu-și prada, cu toate acestea mișcările lui aveau neîndoielnic o țintă, un scop; se deplasa cu prudență, aidoma cuiva care, într-o cameră necunoscută, cufundată în întunericc, caută cu luare-aminte un anume obiect. Un obiect? Fîșiile albastre nu stăruiau asupra obiectelor neînsuflețite, treceau peste ele fără interes. Predilecția lor mergea către ființele umane; învăluite în fluxul acela cu irizări de safir, chipurile celor din avion căpătau rînd pe rînd un aspect selenar, straniu; figuri de ceară într-un panopticum fără vizitatori. Nimic din salturile razei unui proiector care decupează siluete în obscuritate. Brațele de lumină aveau o plasticitate aproape materială, se mulau pe contururi, palpau, identificau. Iar cînd cea dintîi panglică strălucitoare atinse fața Wandei, celelalte își încetară brusc activitatea, ca și cînd ar fi interceptat un semnal neauzit. Se concentrară toate într-o singură, silențioasă cataractă, luminozitatea lor atinse în clipita aceea apogeul, pentru ca aproape instantaneu să se volatizeze.*

Wanda, *în mersul ei magnetic, de somnambulă, avusese un moment de criză. Un spasm provocat de ultimul neuron în care mai pîlpîia luciditatea și care încerca să reziste, să se împotrivească, să-i alerteze simțurile, să le demistifice. Se spune că, odinioară, un grup de ofițeri coloniali s-au supus de bunăvoie experienței unui fachir, călcînd cu tălpile goale pe o bară de fier înroșită în foc. Unul singur dintre ei, care la jumătatea drumului a avut o ezitare, s-a ales cu arsuri grave. Wanda ezitase și ea, simțea acum violent arsura fricii. Starea aceea devenea*

insuportabilă, era ca şi cum ar fi atîrnat pe marginea unei prăpăstii, agăţată de o piatră sau de rădăcina unui copac. Nu cădea, însă nici n-avea destulă putere să se salveze, să se tîrască în sus, pe pămînt ferm. Cît avea să reziste? Să renunţe oare la acest balans chinuitor? Să se lase absorbită de acest crater ciclopic în care palpitau chemări şi zăpezi luminoase? Lumină... Un braţ de lumină o cuprinse, se simţi şi mai vlăguită decît înainte, dar teama pierise cu totul, teama, nesiguranţa; era ca după un concert furtunos, alămurile tăcuseră, o singură vioară îşi continua murmurul, un arcuş de lumină luneca pe strune, suav, liniştitor. Lumina dispăru. Se dizolvase în ea, în fiinţa ei? Ori ea însăşi, Wanda, se integrase în apoteoza aceea albastră ca într-un mare creuzet?

Holtzmann, *în momentul în care se produse invazia luminii albastre, avu imaginea tulburătoare a paradisului. Un splendid reflex de demnitate îl făcu să-şi verifice rapid ţinuta fizică, adoptă automat o atitudine nu tocmai trufaşă, era prea şiret pentru a face asemenea greşeală, mai curînd căutase un compromis între smerenie şi linişte gravă, era nevoie de tact, dar şi de autoritate într-o astfel de împrejurare; intrînd în veşnicie, regele platinei luă hotărîrea să nu se lase îmbrîncit şi călcat pe bătătură. Însă traiectoria fasciculului luminos, lentă şi capricioasă, stupoarea, neliniştea cu care urmăreau fenomenul ceilalţi pasageri, care, după toate probabilităţile, nu decedaseră odată cu el, avură darul să-i destrame iluzia. Nu fu nevoie să examineze mai atent expresia celor din preajmă. Năucitoare ca o lovitură de bîtă, înţelegerea îl aruncă în braţele deznădejdii şi groazei. Era viu! Mort, Holtzmann ar fi fost gata să accepte orice manifestare, oricît de excentrică, de ireală;* dincolo, *desigur, guvernează alte principii, alte legi, alte elemente, era dispus să se adapteze, avea toată bunăvoinţa; viu însă, era incapabil să reziste asaltului fricii. Sări în picioare. Hotărît, în picioare te poţi apăra mai bine. Dar, la urma urmei, de ce să se apere, de cine? Şi cum? Cangea de lumină înainta spre ţinta ei secretă. Necunoscutul îl*

înghiţea pe Holtzmann ca un ocean fabulos, nu era decît o celulă de plancton gata să nimerească între fălcile unui cetaceu invizibil. Simţi că i se înmoaie picioarele, nu încercă să reziste, tonusul muscular îi scăzuse la zero, se lăsă să lunece pe podeaua avionului. Închise ochii. Cu o ultimă rezervă de energie, răsucindu-se pe burtă, se tîrî penibil, îşi vîrî capul, umerii sub bancheta din faţă. Maxilarele i se contractau, îi venea să vomite. Începu să geamă spasmodic, lugubru, dar fără a izbuti să atragă atenţia cuiva.

Cei doi savanţi *urmăriseră în tăcere meandrele sepiei luminescente, tatonările ei. Părăsiseră, printr-un acord mutual, veleităţile analitice. Nu aveau nici un punct de plecare, nici un reazim, oricît de firav. Dar după ce straniul linţoliu care-i învăluise o clipă în irizările-i albastre se prelinse dincolo de ei, Mercier nu se putu împiedica să comenteze:*

— Curios itinerar. S-ar zice că palpează, că se trudeşte să descopere ceva.

— Întocmai, mormăi Lalande. Adulmecă.

— Adulmecă... Hm, ca metaforă accept expresia, dar ca termen biologic, nu.

— Şi de ce nu? Raza asta e o formă de energie, la urma urmei. De ce n-am admite că se autodirijează?

— La naiba, doar nu vrei să spui că gîndeşte, că exercită funcţiuni autonome! Să fim serioşi, Lalande. Tu însuţi ai exclamat mai adineauri: „Nu e cu putinţă!"

— Şi ce dacă! Lalande îi aruncă o privire ucigătoare lui Mercier: Ce dacă-am spus! Numai imbecilii sînt aprioric creduli. Am avut un şoc, raţiunea a încercat să respingă ceea ce venea de dincolo de graniţele ei, dar acum, cînd toate principiile au fost demolate, de ce am refuza creditul unei ipoteze oricît de absurde, vreau să zic care ar fi părut absurdă acum un sfert de ceas... Pentru mine este evident că fasciculul acesta de... de... nu îndrăznesc să zic de fotoni, în fine, materia asta luminoasă nu se deplasează la întîmplare!

— De acord, dragul meu Lalande, de acord, nu trebuie să-ţi ieşi din fire, asta am declarat-o şi eu de la început. Atîta doar că eu consider ceea ce vedem drept instrumentul unei forţe exterioare. De altfel, se grăbi să adauge, văzînd strîmbătura furioasă a lui Lalande, de altfel asta n-are prea mare însemnătate. Dirijat sau autodirijat, acest fenomen luminos are un obiectiv prestabilit...

Chiar atunci, sub privirile lor neliniştite, raza albastră, a cărei strălucire atinsese intensitatea maximă, se concentră asupra stewardesei. Fibrele periferice de lumină, care încă mai oscilau răzleţe, indecise, fură mobilizate brusc, ca de un magnet, integrîndu-se în jetul principal. Silueta fetei, drapată în ţesătura aceea orbitoare, păru că devine incandescentă, dar senzaţia nu dăinui decît o fracţiune de secundă; fluidul albastru pieri subit, ca un izvor înghiţit de nisipuri. În lumina obişnuită, chipul Wandei le apăru transfigurat, vaporos, inundat de extaz; ochii ei dilataţi urmăreau ceva inaccesibil pentru simţurile celorlalţi, buzele ei murmurau fără glas, într-o cadenţă febrilă, pasionată.

Marc *asistase crispat de emoţie la contopirea Wandei cu acel nucleu luminos. Fenomenul însă nu părea să aibă consecinţe nefaste, nocive, expresia fetei nu vădea suferinţă, dimpotrivă, şi reporterul încercă o secretă uşurare. Îşi trecu mîna peste faţă, se simţi dintr-odată obosit, inexplicabil de obosit. Căută să recapituleze fantasticele evenimente al căror martor şi participant fusese în decurs de cîteva minute; nu urmărea sensul faptelor, ştia că e de prisos, ambiţiile lui erau pur descriptive, înseila mintal crochiul unui reportaj. Deci la început s-a produs imobilizarea avionului. Fără nici o urmă de şoc. Ceva îi ţinea prizonieri în văzduh. Ca şi cum s-ar fi prăbuşit peste ei o colosală avalanşă. Mda, imaginea nu e rea, de-aici s-ar putea extrage un titlu sonor. Ia să vedem... „Avalanşa invizibilă"... Idiot! Triplu idiot! Marc surîse cu amărăciune în sine: Cînd ai să mai scrii reportajul ăsta, băiete? Într-o existenţă viitoare? Şansele de*

a evada din cursa asta de șobolani sînt tot atît de îndepărtate de noi ca Sirius. Desigur, domnule Marc-Antoniu Fontana, nu vei aștepta sfîrșitul cu brațele încrucișate, te cunosc bine, calmul dumitale e calmul omului de acțiune, deprins cu primejdia, dar calm înseamnă și luciditate, iar a fi lucid înseamnă a-ți cîntări cu precizie șansele, în cazul de față reduse la minimum. Și, mă rog, să zicem că am scăpa teferi din aventura asta paranoică și că dumneata ți-ai întocmi reportajul. Cine ți-ar da crezare ? S-ar pleda pentru internarea dumitale într-o casă de sănătate sau, în cel mai fericit caz, te-ar disprețui toți pentru că, aflat în pană de subiecte autentice, ai început să născocești tîmpenii. Evident, astea-s perspectivele. Marc își trecu din nou mîna peste față. Ochii, împăienjeniți o o clipă, lunecară iarăși cu vioiciune peste contururile din preajmă și deodată încremeniră, holbați, neîncrezători. În fața reporterului se ivise un cîine-lup uriaș, negricios, cu priviri inteligente, cu zgardă din plăcuțe de metal. Nu părea agresiv, ba chiar fîțîia prietenos din coadă, dar nu teama îl încremenise pe Marc, ci uimirea, o infinită uimire. De unde se ivise cîinele acela acolo, între ei, în avion ? Ar fi putut să jure că nu se află nici un animal la bord, de altfel era și interzis, poate era un pasager clandestin, cine știe... Nu mai avu timp să facă presupuneri. O nouă apariție îi schimbă uimirea în stupoare. Papionul portocaliu ! Redactorul-șef în persoană, cu eleganta lui cămașă de mătase, boțită ca totdeauna și transpirată, se afla acolo, gesticulînd, încruntîndu-se nemulțumit, da, se afla acolo, undeva, dincolo de cîine sau în fața lui, în sfîrșit, undeva în spațiul avionului, poziția e un amănunt fără importanță, important e că șeful e prezent, cît se poate de prezent, ba chiar a adus și poliția, a chemat poliția, ori poate că n-a chemat-o el, oricum, sînt acolo, în avion, și doi polițiști masivi, cu bastoane de cauciuc și cu căști, iar în apropierea lor, ori poate ceva mai departe, un individ în haine excentrice, demodate, dar cu trăsături familiare, ia te uită, e chiar ilustrul domn Newton, fizicianul, și-l amintește din cărțile de școală, poftim ce de lume, ce societate numeroasă, nici o mirare că a apărut

și-un elefant cu zorzoane de catifea. Bine-ați venit, domnilor și stimate necuvîntătoare! O clipă, Marc-Antoniu, vino-ți în fire, ce Dumnezeu... E ceva dubios. Nu ne aflăm pe arca lui Noe. Cu toată bunăvoința, nu se pot aglomera atîtea făpturi într-un avion de pasageri. Întrerupe halucinația. Ciupește-te. Fără milă. Așa. Nici un rezultat? Înseamnă că e grav. Sînteți ori nu sînteți aici, domnilor și doamnelor? Da, și doamnelor, fiindcă s-a ivit la orizont și o bătrînică în rochie de casă, cu un pisoi de Angora în brațe, numai de n-ar stîrni cîinele, stai, iar ai început să aiurezi, stai... Va să zică te-ai gîndit la papionul portocaliu, gîndul acesta nu s-a stins, poate mai licărește încă pe traiectele tale nervoase, la urma urmei totul se succede acum cu o rapiditate frenetică. Te-ai gîndit, gîndești la el, fiecare dintre pasageri gîndește la ceva, un amalgam de gînduri, iar cineva extrage aceste gînduri, *le materializează; nu, nu-i bine spus, nu le materializează, le proiectează ca pe un ecran panoramic, ce joc înnebunitor, ce iluzie desăvîrșită, oare ființele de pe „ecran" sînt vizibile și pentru alții?*

Copilul *îl văzu pe cîinele Top și, cuprins de-o neasemuită fericire, întinse mîna să-l mîngîie. Nu se întreba cum a ajuns Top acolo, în avion, asta n-avea nici o însemnătate, trăia intens bucuria regăsirii prietenului drag și întinse mîna să-i mîngîie blana lucioasă, să-l atragă la sine, să-l îmbrățișeze. Dar mîna lui nu întîlni decît golul, aerul. Bîjbîia în zadar. Era ca și cum ar fi încercat să dezmierde o umbră. În ochi i se iviră lacrimi de mînie, de dezamăgire. Nu înțelegea.*

Marc *nu încercase să atingă fantasmele care populau avionul. Cunoștea rezultatul și de aceea se abținu, cu toate că se simțea grozav de tentat să dea un bobîrnac în chelia papionului portocaliu, împrejurarea era prielnică, în înghesuiala aceea nici nu s-ar fi băgat de seamă cine dă. Se mulțumi să facă inventarul intrușilor, mai bine zis încercă, nu izbuti, și, în clipa cînd voia s-o ia de la capăt, fauna aceea iluzorie pieri ca suflată de vînt.*

Întocmai ca la cinematograf: Filmul s-a terminat, stimați spectatori, vă rugăm folosiți ieșirile din dreapta. „Nu, din capcana asta nu există ieșire", își spuse. Dar ce rost să fi avut demonstrația aceea? Se simțise o clipă ca Dante coborît în infern, printre umbre. Dante... Nu-l mai citise din liceu. Dar cîte ceva tot mai ținea minte. Își dădu seama că bătăile inimii i s-au accelerat mult, semn al unei dezordini nervoase, și, pentru a-i contracara efectele, se cramponă de amintirile acelea vagi, încercă obstinat să reconstituie, să recite mintal cîteva dintre terținele florentinului. Fără panică, doamnelor și domnilor, fără panică, încercați „Divina Comedie", un remediu excelent...

Predicatorul *se număra, fără îndoială, printre cei care* văzuseră. *Trăsăturile rigide ca de mumie i se alteraseră acum cu totul. Obrazul schimonosit de ticuri avea ceva carnavalesc și tragic totodată, ochii i se învîrteau în orbite ca niște bile negre într-un automat. Brațele lungi, scheletice, i se ridicară ca pentru a alunga un nor de păsări dușmane, dar recăzură neputincioase. Buzele albe, golite de sînge, i se dezlipiră cu greutate, și omul începu deodată să psalmodieze, cu glas neplăcut, strident. Nu se înțelegea ce cîntă, fără îndoială un imn din repertoriul enoriașilor săi, dar semăna mai mult cu spovedania unui canibal cuprins de remușcări după ce și-a mîncat tatăl.*

Sculptorul Firmin, *a cărui făptură masivă, greoaie părea încleștată într-un bloc de granit, fiindcă așa se manifestau la el marile emoții, printr-o totală inerție fizică, tresări violent cînd vocea predicatorului îi străpunse timpanul ca un ac de seringă. Privi cu furie și dezgust fața prelungă, ca de cal, a cîntărețului, ar fi vrut să strige la el să tacă, dar din nou îl cotropi sentimentul acela de inutilitate. Scrîșni. Își întoarse privirile, pironindu-le tulburi asupra Wandei. „Dumnezeule, își spuse, doar n-are de gînd să ne ofere o ședință de strip-tease!"*

Wanda *se simți brusc invadată de o căldură infernală. Era ca și cum i-ar fi clocotit sub picioare un recipient cu plumb topit; vaporii aceia îi făceau sîngele să zvîcnească sălbatic în artere, o sufocau, îi ardeau pielea. Într-un gest reflex voi să-și smulgă veșmintele, să le sfîșie, dar n-o făcu, senzația de dogoare dispăru tot atît de repede. Își simți fruntea mîngîiată de zefir, ori poate era bătaia aripilor unei păsări nevăzute, se strădui din răsputeri s-o vadă, toată energia, toate resursele ei interioare i se concentraseră în priviri, dar înțelegea într-un chip ciudat că, dacă simțurile mai aveau vreun rol în tot ce se întîmpla cu ea, rolul acela era extrem de ingrat, de confuz.*

Mercier și Lalande *studiau cu interes reacțiile fetei. Firește, erau departe de a ghici tot ce se întîmplă cu ea, dar intuiseră amîndoi că forța necunoscută care-i domina, care crease acea situație paradoxală, își oprise atenția, cel puțin deocamdată, asupra Wandei. Impresia era accentuată de trăsăturile tinerei, care împrumutase ceva inefabil, de gesturile ei, dezordonate în aparență, dar care, fără îndoială, se sincronizau cu stările ei lăuntrice, cu emoțiile ei, care trebuie să fi fost deosebit de puternice. Wanda se comporta ca un medium docil la o ședință de hipnotism, dar atitudinea ei nu avea nimic grotesc sau fals, nu dădea acel sentiment penibil pe care-l încerci de obicei la asemenea spectacole. Cu toată paloarea, chipul nu era rigid, contractat. Ființa ei, sculptată în marmură și cobalt, dobîndise o aură patetică, și cei doi savanți, în privirile cărora se amestecau uimirea, curiozitatea și îngrijorarea, n-o părăseau o clipă din ochi. Buzele fetei, ca două frunze vii de coral, începură din nou să palpite, să se miște cadențat, ca și cum ar fi șoptit o litanie; se auziră și sunetele, slabe, indistincte la început, apoi tot mai inteligibile, fără prea mare rezonanță, însă clare, vocea Wandei era cea pe care-o știau, catifelată, plăcută, nealterată: „Un corp scufundat, spunea ea, un corp scufundat în apă pierde din greutate o greutate egală cu aceea a volumului de apă dislocat." Enunțînd, cu o ușoară ezitare școlărească, principiul lui Arhimede, fata avu din nou în priviri o lucire umană, un licăr de satisfacție, care se schimbă însă repede în confuzie, în anxietate și încordare.*

Articula penibil acum, lămurit, dar penibil, dînd sentimentul unui semianalfabet somat să pătrundă în labirintul unui tratat de filozofie: „Universul superior și etern... suprapus universului inferior și efemer îl disloca... și îl anihilează... esențele lor nu se pot contopi și întrepătrunde niciodată... niciodată...“

Cei doi savanți schimbară o privire consternată, dar Lalande își reveni și îndrăzni primul, intuind un prilej unic de a pătrunde prin intermediul fetei în geografia unei gîndiri fabuloase, covîrșitoare; desigur, s-ar fi putut să fie o nebunie, un simulacru, un joc grotesc, asemănător unei ședințe de spiritism, asistase în tinerețe la asemenea mascarade, dar nu, nu putea fi ceva atît de idiot, doar avuseseră dovezi de netăgăduit că aici, sub ochii lor, se întîmplă ceva cu totul ieșit din comun. Își drese glasul și rosti cu timiditate:

— Domnișoară, dacă-mi este permis, ai spus ceva despre un univers superior și etern. La ce te referi? Este vorba de ceva abstract, virtual, în accepția obișnuită a spiritelor religioase?

Stewardesa nu se uită la el, nu privea nicăieri, părea că nu privește nicăieri. Dar vorbi. Firesc, degajat acum, poate cu o infimă nuanță de nostalgie:

— O, aceste naivități!

Lalande roși:

— Ele nu-mi aparțin. A fost doar o întrebare; trebuie să ne definim noțiunile, nu?

— Există noțiuni care nu pot fi definite în spațiul inteligenței dumneavoastră. Pentru că nu le aveți.

Interzis, savantul bîlbîi:

— Da, e posibil, dar, oricum, aș încerca să le concep...

— Un efort sublim, dar steril, răspunse Wanda cu un vag surîs caritabil. La ce bun? Ați mers mult prea departe pe panta erorilor fundamentale, nu vă mai puteți întoarce. Nu mai puteți sparge carapacea pe care v-ați făcut-o singuri.

Ultragiat, Lalande căută o rămășiță din vechea lui agresivitate, dar brusc se domoli, la urma urmelor totul era cu putință, n-avea de unde să știe cît de paradoxală era afirmația, și apoi avea în față o femeie, trebuia să țină seama de asta. Voi să formuleze o replică mai mode-

rată, dar Wanda nu mai aşteptă răspunsul lui, vorbi iarăşi, curgător şi limpede:

— O, cum să facem ca raţiunea să se înţeleagă pe sine şi să iasă din starea oscilantă a unei adeziuni timide şi mereu retractate, spre a ajunge la o cunoaştere calmă?

Mercier, care tresărise emoţionat, interveni:

— Domnişoară, sînt uluit; cînd ai avut dumneata timp să-l studiezi pe Immanuel Kant?

Întrebarea rămase fără răspuns. Toată energia Wandei păru că se consumase într-o scăpărare, paloarea i se accentuă, pleoapele i se zbătură de cîteva ori ca nişte mari fluturi obosiţi, avu o scurtă convulsie, apoi se întinse în fotoliu, cu membrele rigide, cu toată făptura rigidă, ca într-un somn cataleptic. Dezamăgiţi de acest fiasco şi îngrijoraţi de starea fetei, Mercier şi Lalande se priviră neputincioşi, se aplecară asupra ei, încercînd să-i vină în ajutor.

Predicatorul *încetase să mai bolborosească psalmii aceia, urmărind cu un interes bolnăvicios tot ceea ce se întîmpla cu stewardesa, convorbirea dintre ea şi cei doi astrofizicieni. Cînd Wanda, sleită parcă de puteri, căzu în scaun cu o ultimă zbatere, ochii lui negri, uleioşi, luară din nou foc, şuviţele de păr de la tîmple i se zbîrliră ca nişte sîrme; sări în picioare şi, înălţînd braţele într-un gest fanatic, rosti cu glas sepulcral:*

— Femeia aceasta e posedată de demoni! Adevăr vă zic vouă. Rugaţi-vă, fraţii mei, ca să depărtăm de la dînsa puterile cele necurate.

Marc *se repezi spre fotoliul în care zăcea fata, aruncîndu-i predicatorului printre dinţi: „Dumneata eşti o adevărată calamitate, cel mai sinistru imbecil pe care l-am văzut." Se aplecă afectuos şi neliniştit asupra Wandei. Pleoapele ei nu coborîseră, dar pupilele acelea îl priveau ca printr-o imensă lentilă de gheaţă. Începu s-o lovească uşor cu palmele peste obraji, pentru a o readuce în simţiri, dar metoda rămase fără rezultat. Îşi dădea seama că nu e vorba de o sincopă obişnuită, dar stăruia; din ce în ce mai tulburat, îi cuprinse umerii, o scutură, îi căută pulsul; i-l simţea, era slab, dar nu dezordonat... Întorcînd o clipă faţa, întîlni privirea bătrînească a lui*

Lalande, plină de nedumerire și neputință, și avu mai deplin sentimentul zădărniciei, dar cuprinse ocrotitor mîinile fetei într-ale sale, ca pentru a le încălzi și a le însufleți, pentru a n-o lăsa pradă acelei solitudini teribile. Rămase astfel, privindu-i fața încremenită de alabastru, simțind cum i se transmite, ca un fior, răceala epidermei degetelor lungi.

Wanda *se gîndi deodată la suferința primei celule în momentul divizării ei ; da, poate că era absurd, dar comparația aceasta revenea insistent, iar gîndurile îi erau neobișnuit de clare, da, poate că tot atît de chinuitoare fusese pentru prima celulă clipa în care începea marea aventură a vieții. Și pentru ea începea o mare, fascinantă aventură, în fibrele ei nervoase se declanșase frenetic o întreagă rețea de sonerii de alarmă, ca într-un laborator devastat, instinctul de conservare se răzvrătea în fața necunoscutului plin de capcane și amenințări. Dar, treptat, teama aceea obscură începu să cedeze, să se estompeze ca sub acțiunea unui narcotic. Se desprindea acum fără efort și fără suferință ca dintr-o alveolă stînjenitoare, din crisalidă devenea fluture suav, și metamorfoza aceasta avea un efect generos, se simțea ușoară, nespus de ușoară, fără ca gîndurile ei să-și piardă limpezimea. Dimpotrivă, raționa mai simplu și mai sigur ca totdeauna. Știa că forța aceea, a cărei proveniență n-o mai obseda și n-o mai neliniștea, nu e o forță capricioasă, haotică ; ea, Wanda, fusese supusă unui test, deocamdată nelămurit, dar fără îndoială cu scopuri ferme, logice, și nu simțea nici furia, nici umilința cobaiului uman. Depășea o etapă intermediară, în care i se sondaseră cu precauție potențele și i se inoculase „ceva" miraculos, tulburător, imposibil de definit. Șocul, reacția aceea instantanee, electrizantă și dramatică fuseseră înlăturate, își regăsea echilibrul, totul reintra în normal. În normal ? Oare ce trebuia să înțeleagă prin „normal" ? Întrebarea nu rezistă decît o fracțiune de secundă. O abandonă fără nici un fel de ezitare. De altfel, întregul trecut, existența ei, dorințele, chipurile, gîndurile vechi pluteau acum într-o zonă cețoasă, la depărtări incomensurabile.*

Se afla sub o cupolă imensă, o clepsidră de azur, din care se cerneau asupră-i fire de nisip luminos, impalpabil. De fapt, poate că bolta aceea nici nu exista. Iluzie? Imaginație? În orice caz nu ținea de realitate, de realitatea cu care fusese obișnuită, realitatea formelor și dimensiunilor, dar nici nu era o simplă proiecție a închipuirii, poate ceva între acestea două, între real și fantastic, un hibrid, ceva de o esență ignorată pînă acum, dar făcea aceste considerații cu un calm excepțional, plină de curiozitate, dar de o curiozitate calmă. Părăsind stadiul experimental, confuz și dureros, se integra noului mediu simplu și cu demnitate, ca o regină exilată care se întoarce pe domeniile ei. O întoarcere? De ce nu! Stările pe care le încercase de-atîtea ori, acele stări extatice, de plutire, de imponderabil, evadările acelea din spațiu și timp nu fuseseră oare un indiciu despre apartenența ei la alt univers, la acest univers în care pășea acum și de care fusese separată doar printr-un accident? Ori, cine știe, poate că totuși era doar la primul contact și numai particularitățile ei structurale o făcuseră aptă de a trece dincolo de acest hotar fabulos.

„În curînd voi afla", își spuse, și gîndul acesta deșteptă ecouri infinite sub clopotul albastru. Dar clipele — și, poate, nu clipe, ci milenii — se iroseau fără ca așteptata revelație să se producă; se simți strivită de tăcere și solitudine, încrederea îi reveni însă; percepea undeva o prezență, o energie ale cărei pulsații o împresurau; totuși între ea și această sursă dăinuiau încă obstacole. Brusc, exasperată, întrebă:

— Unde sînteți?

Tăcere. Emanația aceea contenise, n-o mai înregistra. Probabil, puterile acelea, creaturile acelea, nu știa cum să le zică, deliberau acum. Poate că obstacolul cu pricina era reprezentat tocmai de infirmitățile ei, de ignoranța ei, de incapacitatea ei de a depăși niște limite, de a comunica total, iar „ei" căutau acum o formulă.

Și deodată văzu. Îi văzu. Mai întîi se ridică un colac de fum verde, un șarpe de fum, dar fumul nu se risipea, nu se destrăma, părea închis într-un tub transparent și elastic, își păstra forma aceea inelară, iar partea de sus avea o terminație teșită, care semăna, într-adevăr, cu un cap de șarpe, pendulînd ritmic, încet, fascinant, și Wanda îl numi

Cobra Verde. Aproape simultan se conturase și cealaltă formă, în alb-negru aceasta, un trunchi ca o suveică uriașă, poate ceva mai îngroșat la bază; silueta fusiformă, contrastul de nuanțe sumbre și strălucire albă îi sugerară fetei imaginea unui pinguin și îi spuse chiar astfel, Marele Pinguin. Nu rosti aceste nume. Le gîndea numai, dar știa foarte bine că cei doi aud tot ce gîndește ea, că nu este nevoie să articuleze vreun cuvînt și asta i se păru foarte firesc. Ambele creaturi părură să accepte cu indiferență denumirile date de ea, nu le acordau nici o semnificație, de altfel Wanda înțelesese că acele înfățișări de împrumut erau niște simple repere, voiseră să elimine o situație prea șocantă pentru ea. Desigur, multe dintre certitudinile ei trecute se dovediseră niște jalnice prejudecăți, dar poate că nu i-ar fi fost tocmai la îndemînă să discute cu niște personaje invizibile, inferioritatea ar fi covîrșit-o. Cei doi o priveau. Nu era chiar termenul potrivit, dar nu găsea altul; privirile acelea fără ochi erau intense, penetrante ca niște radiații. Întrebă:

— Cine sînteți?

— Am hotărît să trecem peste această întrebare, răspunse Cobra Verde. Nu, nu e vorba de păstrarea unei taine. Pur și simplu ți-ar fi imposibil să înțelegi. Deocamdată. Trebuie să ne accepți, atîta tot.

— Ar fi ridicol să nu vă accept.

— Perfect.

Replicile se succedau rapid, însă clar și armonios pe filonul lor secret.

— Cunoaștem toate întrebările pe care ți le pui, o înștiință Marele Pinguin. Vom căuta să le elucidăm pe cele mai importante. Nu înțelegi de ce te-am ales tocmai pe dumneata pentru această legătură. Răspunsul ți l-ai dat singură pe jumătate. Un privilegiu de structură. O predispoziție, dacă vrei. Destul de vagă, dar merita să încercăm.

— O, da, înțeleg.

— Nu, nu te gîndi la acele calități de „medium“, cum le numiți voi, la incursiuni în transcendental și așa mai departe. Toate acestea nu înseamnă nimic. Tocmai preocuparea de a elimina aceste confuzii ne-a determinat

să adoptăm o... în sfîrşit, un relief sesizabil pentru dumneata.

— Să vă materializaţi...

— Nu acesta e cuvîntul. Nu e o trecere de la imaterial la material. Repet, nu ai pătruns într-o lume abstractă. Atîta doar că voi, tereştrii, sînteţi încă departe de a bănui în cîte feluri poate fi organizată materia. Foarte departe...

Liniştea Wandei se destrămă iarăşi în momentul acela, ca oglinda unui lac înfiorată de vînt. Aproape imploră:

— Spuneţi-mi, cine sînteţi, cine?

— Aşa nu ajungem prea departe, păru să se irite Cobra Verde. Nu pretinde ceea ce nu se poate. Ştii, cred, că scafandrii voştri, cînd se întorc din adîncuri, poposesc din loc în loc la platforme de decompresare; o imersiune rapidă ar fi distrugătoare pentru ei. Dacă am forţa lucrurile, un fenomen asemănător s-ar petrece şi cu dumneata. Nu biologic, desigur, ci psihic. Am compromite totul. Înţelege: dumneata eşti supusă acum unei transfuzii. Imaginează-ţi că ar exista cîteva miliarde de grupe sanguine şi că dumneata singură ai avea-o pe cea favorabilă, cea care ne interesează. Cu toate acestea, transfuzia trebuie operată lent, cu cea mai mare atenţie, pentru a evita eşecul, fenomenul de respingere. Puţin mai înainte, o uşoară accelerare a procesului blocase supapele canalelor dumitale de recepţie, de asimilare, transformîndu-te într-un simplu instrument de comunicare. Or, nu aceasta era intenţia noastră. Dacă am fi vrut, găseam de mult un mijloc de a comunica semenilor dumitale unele lucruri. La ce bun? Nu s-ar fi produs decît confuzie şi panică. Nimeni n-ar fi înţeles. Lumea noastră nu poate fi înţeleasă decît integrîndu-te ei. Saltul acesta îl faci dumneata acum. Noi am luat toate precauţiile, dar fără concursul dumitale experienţa nu va izbuti pe deplin. Mobilizează-ţi toate resursele, fii calmă şi docilă. Nu vei avea nici o neplăcere.

— Bine! Mă voi strădui să nu vă decepţionez.

— Pentru noi nu există decepţii. O nereuşită e o nereuşită, atîta tot.

— Da. Nu m-am exprimat bine. Voi căuta să corespund. Înţeleg la ce acţiune importantă particip. Dar oare n-ar fi fost cu putinţă şi un experiment invers? Date fiind posi-

bilitățile voastre, atît de... atît de vaste, n-ar fi fost mai simplu să ne trimiteți un ambasador care să...

— Încă o dată: rezultatul ar fi fost nul. Marele Pinguin păru să chibzuiască. Apoi: Știu că ți se pare absurd, dar similitudinea e mare. Dacă savanții voștri ar fi întrezărit posibilitatea de a ridica moluștele pe treapta umană, cum ar fi procedat? Reducîndu-se pe ei înșiși la acea calitate de rudiment? Hotărît, nu.

— Înțeleg că fenomenul se impune într-un singur sens. Totuși, comparația aceasta... Oare distanța care ne separă în ce privește evoluția e atît de mare?

— Incomensurabilă. Și apoi nu e vorba numai despre asta. În definitiv, am fi putut aștepta oricît, un milion de ani, două milioane, pînă cînd v-ați fi apropiat convenabil de cotele noastre. Dar evoluția voastră e deocamdată imprevizibilă. S-ar putea să aveți neșansa să apucați pe un drum care nu duce nicăieri. Nicăieri din punctul nostru de vedere. Tocmai de aceea efectuăm acest sondaj.

— Un milion de ani, două milioane... murmurară gîndurile Wandei. Să presupun că sînteți eterni?

— Ca indivizi, nu. Desigur, avem mijloace să ne conservăm cît mai mult. Uzura însă nu poate fi evitată.

— Dar lumea voastră?

— Energia ei esențială este practic inepuizabilă.

— Mi-ați declarat că nu e vorba de apărarea unui secret. Spuneți-mi cel puțin din ce galaxie veniți. Sînt familiarizată cu astronomia, așa că...

Tăcere. O tăcere sufocantă ca un capitonaj de pîslă, pauzele acestea de comunicare o oboseau pe Wanda mai mult decît dialogul în sine, simțea deodată că duce o povară peste puterile ei, dar cei doi interlocutori știau și ei asta; Cobra Verde preluă inițiativa:

— Ah, idolatria aceasta a spațiilor! Admit că pînă la un punct e normală, explicabilă la voi, biata voastră fantezie nu putea să imagineze existența altor universuri vii decît la depărtări inaccesibile. Aceasta din neputința unei cunoașteri mai profunde, dar, probabil, și dintr-o meschină prudență. Trebuie să înțelegi că noi nu sîntem niște simpli voiajori cosmici, cum vă place să spuneți. Am fost tot-

deauna lîngă voi, aproape de voi, nespus de aproape. Nu distanța astronomică este abisul care ne desparte. Și adevărul acesta e cu atît mai tragic. Cred că realizezi: tragic pentru voi, din punctul vostru de vedere.

Cealaltă Wandă, *prăbușită în fotoliul rabatabil, inertă, absentă, își pierduse totuși rigiditatea și paloarea care-l speriaseră pe Marc. Obrajii i se coloraseră ușor, denotînd o circulație normală, epiderma ei nu mai avea răceala aceea minerală, pleoapele îi coborîseră ca de-o osteneală profundă, părea cufundată în somn, un somn obișnuit, care nu putea fi totuși întrerupt, de parcă în jurul ei s-ar fi țesut o perdea protectoare, invizibilă, silențioasă. La mici intervale pieptul îi palpita, respirația părea încă anevoioasă, întretăiată de suspine; chipul ei căpătase expresie, mobilitate, o succesiune de expresii clare, uimire, șovăială, concentrare, rezervă, interes, anxietate, contrariere, ca și cum ar fi trăit cu intensitate un vis nevisat încă de nimeni. Îngenuncheat lîngă ea, Marc continua să-i maseze încheieturile, tîmplele cu o mare gingășie, îi urmărea cu atenție umbrele și luminile de pe chip, nu mai era atît de neliniștit ca la început, dar îl copleșea tristețea, o răscolitoare tristețe în fața izolării acelei făpturi atît de frumoase și fragile, în fața neputinței lui de a o smulge somnului și înstrăinării. Tot ceea ce fusese cîndva în ființa lui Marc blazare, ironie, răceală, imunitate în fața farmecelor feminine se dizolvase definitiv. Simțea asta cu o dureros de dulce resemnare. Dacă zborul avionului ar fi decurs normal, silueta Wandei, surîsul ei ar mai fi stăruit poate cîteva zile în memoria lui, s-ar fi gîndit la ea cu o vagă nostalgie, apoi uitarea care devorează totul și-ar fi făcut datoria. Dar intervenise această întîmplare stranie și tot atît de straniu, de brusc, fata în uniformă de azur devenise pentru el unica preocupare, centrul universului. Nu-și punea nici o întrebare în legătură cu acest univers, care se arătase dintr-odată extrem de nesigur, de iluzoriu. Tot ce se petrecea în jurul lui își pierduse sensul. Nu-l mai interesa. Uitase. Dar coșmarul pe care-l trăiau cu toții avea să-l prindă din nou în gheare, foarte curînd și cu brutalitate.*

Frankie Slim și Guzganul *vîrîseră pistoalele în buzunar la glasul poruncitor al lui Marc, dar, de fapt, ei nu cedaseră unei voințe superioare și nici nu acționaseră conform logicii evenimentelor, care demonstrau cît de inutilă și stupidă e somația lor. Pur și simplu executaseră gestul ca sub hipnoză; șocul, groaza de necunoscut îi îndobitociseră total, paralizîndu-le ultimul rest de gîndire și personalitate. Erau, în clipa aceea, două momîi cu toate resorturile lăuntrice sparte. Dar, pe măsură ce nefireasca situație se prelungea, în obscuritatea lor spirituală își făceau drum cu greutate primele reacții. Slim și acolitul său se dezmeticeau, dar nu pentru a trece la rațiune; raționînd, ar fi priceput că orice agitație e perfect inutilă, chiar neîmpărtășind sentimentul comun, grav, copleșitor, ar fi adoptat o espectativă demnă, or asta era un exces, un rafinament neverosimil la brute de soiul lor. Nu, reanimarea aceea era o tranziție de la buimăceală la furie demențială, nervii lor biciuiți de spaimă nu puteau suporta o clipă mai mult incertitudinea, simțeau nevoia teribilă să acționeze, oricum, orbește, dar să acționeze, să forțeze hazardul, să-l înfrîngă, să-l domine, să domine totul cu cele două jucării mortale de oțel care reapăruseră instantaneu în mîinile lor. Se repeziră în același timp spre*

ușa compartimentului piloților, dar ușa nu cedă loviturilor de umăr, era încuiată; poate că o încuiase Klaps, în mod reflex, ori poate se blocase singură, cine putea să-și dea seama și ce importanță mai avea? Dar faptul îl întărîtă la culme pe Frankie. Se întoarse spre interiorul avionului cu degetul pe trăgaci. Respiră adînc, ca și cum o povară uriașă i s-ar fi așezat deodată pe umeri; avea ochii injectați, ieșiți din orbite și întrebă cu deznădejde, horcăind aproape, fără să se înțeleagă precis dacă e vorba de blocarea ușii sau în general de situația în care se aflau:

— Cine a făcut asta?

Lalande ridică din umeri politicos și cu un regret neprefăcut:

— Dac-am ști, stimate domn, dac-am ști...

Nici politețea, nici filozofica blîndețe a savantului nu-l impresionară pe Frankie. Gîfîind ca o focă abia ieșită de sub ghețuri, își scutură arma în chip ciudat, ca și cum ar fi vrut să audă gloanțele zornăind înăuntru, și avertiză:

— Dacă scamatoria nu încetează imediat, trag.

Sculptorul Firmin se strîmbă dezgustat, lipsa de bun-simț a acestui ultimatum era evidentă; își îndreptă privirea spre Marc, căutîndu-i tacit asentimentul, dar reporterul, aplecat mereu asupra stewardesei, părea că nu auzise nimic, că nu înregistrase nimic din toată scena. Fără să-și piardă aerul meditativ, binevoitor, Lalande susținu căutătura feroce a lui Slim, schiță chiar un surîs, repede reprimat, în definitiv trebuia să-i explice cu toată seriozitatea acestui ignorant furibund că e pe cale de a comite o eroare. Tuși ca la începutul unei conferințe:

— Domnule..., scuzele mele, nu știu cu cine am onoarea, dar dumneata și prietenul dumitale am impresia că faceți abstracție de niște realități evidente. Ne vorbiți ca și cum unul dintre noi, dacă nu toți laolaltă, am purta responsabilitatea acestor fapte neobișnuite. Să fim rezonabili! Nu e vorba de un simplu număr de iluzionism, doar aveți întreaga libertate a gesturilor și a gîndurilor dumneavoastră. Există destule indicii că asupra noastră acționează o forță exterioară, ăăă... de natură deocamdată nedefinită. Eu și colegul meu, Mercier, aici de față — se înclină ceremonios —, avem o oarecare pregătire în domeniul științelor fizice și vă asigur că am analizat împrejurarea, am dezbătut-o atît cît ne-a îngăduit timpul, fără

să ajungem la vreo concluzie. Dar fiți pe pace, domnilor, continuă brusc alarmat, fiți pe pace, asta nu înseamnă că vom renunța ; orice fenomen își găsește mai curînd sau mai tîrziu explicația, e numai o chestiune de timp. Am observat cu toții efectele extraordinare și multiple ale acestei forțe care acționează chiar și asupra ființelor umane dotate, presupun, cu mai multă acuitate psihică, declară privind patern și neliniștit înspre Wanda. Din nenorocire, nu putem prevedea durata acestei manifestări care ne ține, ca să mă exprim poetic, încătușați în văzduh. Poate că avem de-a face cu un fenomen magnetic și atunci... dar nu, supozițiile nu au nici un rost fără o cercetare riguroasă. De o importanță maximă pentru noi, ca oameni, este cît anume va dura totul... E de datoria mea să vă previn că durata aceasta nu-i exclus să depășească, hm, puterea noastră de rezistență; și, în cazul acesta, sarcina de a elucida cauzele va reveni altor persoane. E o perspectivă nu tocmai plăcută, înțeleg, dar pe care trebuie s-o luăm în considerare. Or, în aceste condiții, în această situație specială, trebuie cu atît mai mult — glasul bătrînului deveni patetic —, trebuie cu atît mai mult să ne păstrăm luciditatea, să ne detașăm de senzațiile primare, de atavisme, de amarele slăbiciuni împotriva cărora a luptat totdeauna specia noastră ; trebuie să gîndim, să gîndim netulburați, cu claritate, gîndirea este pecetea nobilă a existenței noastre, trebuie să ne dovedim nouă înșine că sîntem și rămînem oameni...

— Cogito ergo sum, *adaose cu gravitate Mercier, care poate pentru prima dată în viață nu-și întrerupsese prietenul.*

Frankie și aghiotantul său nu aplecaseră țevile armelor. Dar pe chipurile lor se citea stupoare și derută, agresivitatea lor se evaporase. Oare sublima tiradă a lui Lalande, care, de fapt, ascundea în ea o melancolică neputință, să fi avut vreun ecou în ființa lor ? Ori poate că nici nu-l ascultaseră, poate că realizaseră ei înșiși, spontan, dincolo de febrilitatea cuvintelor, nemărginita absurditate a gestului lor. Oricum, nimeni n-ar fi putut să spună în clipa aceea.

(SFÎRȘITUL ÎN NUMĂRUL VIITOR)

Cronică (en passant fantastică) a șahului

de EMANUEL REICHER

(URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT)

VI.

Columb al șahului, Philidor intră în Larousse grație operei comice

În anul 1749, în care François-André Danican-Philidor a publicat lucrarea sa Analyse du jeu des Échecs, *la 12 ani după ce Linné a pus ordine în științele naturale prin celebra* Sistema naturae, *Montesquieu scrisese de un an* L'esprit des lois, *iar Diderot, împreună cu mari savanți și filozofi ai epocii, pregătea apariția Enciclopediei. Spiritul lui Voltaire, și mai ales* Scrisorile filozofice *apărute în 1734, avea o puternică influență asupra intelectualității din Franța de atunci.*

Enciclopedismul, sistematizarea cunoștințelor umane asupra naturii, caracterul științific al cercetărilor în toate domeniile reprezentau o caracteristică a epocii.

În mijlocul agitației vieții pariziene din deceniile patru și cinci ale secolului XVIII, cei mai puternici jucători de șah ai Franței au pregătit la „Café de la Régence" apariția miracolului șahist care va purta numele de Philidor.

Cei care se autointitulau orgolioși „Les grands joueurs de la première Académie des Échecs de l'Europe" (Marii

jucători ai primei academii de şah din Europa) au primit cu simpatie în mijlocul lor pe tînărul muzician, dotat, de altfel, şi cu un fizic foarte plăcut.

Născut în anul 1726 într-o cunoscută familie de muzicieni, Philidor, care întreaga-i viaţă îşi va împleti pasiunea muzicală * *cu cea pentru şah, ajunge în jurul anului 1745, deci pe la 18—19 ani, un jucător foarte puternic, egalul celor mai buni şahişti de la „Café de la Régence": Légal — care i-a fost maestru — şi Léger.*

În acest an, datorită unei întîmplări, viaţa lui cunoaşte o cotitură: în timpul unui turneu muzical în Olanda, Philidor întîlneşte cîţiva pasionaţi şahişti, printre care pe sir Abraham Janssens, unul dintre cei mai renumiţi jucători englezi.

Impresionat de talentul lui Philidor, Janssens l-a invitat în Anglia, unde tînărul francez şi-a cucerit repede o binemeritată celebritate; mai ales după victoria în anul 1747 asupra lui Stamma, într-un meci în care acesta din urmă avea avantajul că juca numai cu albul, iar remizele contau drept punct cîştigat. Philidor a învins în 8 partide, a pierdut una şi a făcut o remiză. Scor general: 8—2 pentru tînărul în vîrstă de 21 de ani. Tot în acest an el l-a înfrînt pe Janssens cu scorul de 4—1.

În 1749, Philidor a primit consacrarea sa definitivă prin publicarea la Londra a celebrei cărţi Analyse de jeu d'Échecs. *La numai 23 de ani, el dovedea o personalitate matură, manifestată prin idei profunde, expuse convingător şi într-o formă uşor accesibilă.*

Lucrarea încerca şi reuşea în mare măsură să cerceteze şi să analizeze ştiinţific şahul, să stabilească legi şi principii de joc, elaborînd idei dintre care multe îşi păstrează şi astăzi valabilitatea.

Analyse du jeu d'Échecs *este cea dintîi lucrare ce arată cititorului că acest domeniu, socotit pînă atunci o întrecere intelectuală sau o artă, putea constitui obiectul unei cercetări ştiinţifice, ceea ce, de altfel, corespundea spiritului scientist al epocii.*

---

* În legătură cu aceasta, putem oferi gratuit tuturor şahiştilor doritori de a fi imortalizaţi între scoarţele micului „Larousse" reţeta infailibilă: să compună o operă comică. Lăsînd gluma la o parte, vom recunoaşte atît importanţa acestui gen muzical, cît şi pe aceea a lui Philidor, care l-a creat printre primii în Franţa (a compus între altele Vrăjitorul şi Tom Jones), dar totodată ni se pare neverosimilă omisiunea unor uriaşi ai şahului ca Morphy, Lasker, Capablanca sau Alehin, cînd, totuşi, ediţia din 1970 a consemnat, în domeniul sportului, numele lui Jesse Owens, un uriaş al atletismului. (A.R.)

O incursiune în concepţia lui Philidor ne prilejuieşte prima încercare de a înţelege felul de a gîndi al unui jucător de şah în general, şi al unuia de valoare în special.

Vom lega această analiză în primul rînd de antagonismul dintre teoriile marelui campion francez şi acelea ale înaintaşilor săi, în special ale celebrilor şahişti italieni. Aceştia îşi bazau jocul pe scoaterea cît mai rapidă a figurilor în faţa liniilor proprii, chiar dacă pentru aceasta sacrificau unul sau doi pioni. Raţionamentul lor era de tipul următor: una sau mai multe piese, avansînd spre tabăra adversă, ameninţă prin puterea lor de bătaie luarea unor pioni sau ofiţeri. Cu cît piesa care atacă este mai tare, cu atît sînt mai mari ameninţările ei de a lua ceva; adversarul este obligat să se apere, adică să elimine pericolul de a pierde material sau de a ajunge cu regele în mat. Aşadar, dacă jocul pieselor este dinamic, activ, ameninţările lor sînt mai numeroase şi şansa de a cîştiga mai mare. În concluzie, forţa de joc a unui şahist constă în a găsi figurilor sale asemenea poziţii încît să aibă cît mai multe ameninţări. Apoi, prin mutări ingenioase şi manevre surprinzătoare, va încerca, înşelînd vigilenţa adversarului, să-i ia piese sau să-i prindă regele într-o plasă de mat.

Talentul combinativ trebuie însă însoţit de însuşirea de a calcula cu multă exactitate variante lungi, fără a „scăpa" vreuna dintre posibilităţile ivite în propria poziţie sau în aceea a adversarului.

Partidele din „epoca de aur" a stilului pur combinativ aduc dovezi grăitoare despre marea capacitate a jucătorilor puternici de a urmări cu multe mutări înainte variante şi combinaţii complexe.

Planuri de joc nu pot fi prea des observate în aceste partide, iar cînd există ele se rezumă doar la ideea de a crea ameninţări în număr cît mai mare şi în acele locuri unde adversarul este în dezavantaj şi nu se mai poate apăra.

Odată cu apariţia geniului lui Philidor însă, prinde să se contureze un nou stil de joc, ceea ce este extrem de frumos şi de clar explicat în cartea din 1749, care cuprinde analizele şi comentariile a nouă partide, alese ca exemplu pentru ilustrarea teoriilor elaborate de autor.

În noua concepţie este vorba în primul rînd de întocmirea unui plan general de joc încă din deschidere. Sigur

că, de-a lungul partidei, planul poate suferi modificări sau poate chiar să fie înlocuit cu un altul, dar esențialul este ca un jucător să aibă întotdeauna un asemenea plan.

Un alt mare pas înainte în teoria șahului a fost făcut prin înțelegerea acțiunii reciproce a figurilor. Philidor a demonstrat complexitatea acestui joc, arătînd că „adevăratele atacuri sînt realizate cu multe figuri în strînsă legătură între ele și rar numai cu una sau două piese".

Ridicarea forței de joc și desfășurarea tot mai complexă a luptei au dus la scăderea numărului partidelor care se terminau repede, fie în deschidere, fie în jocul de mijloc; acum ele se prelungeau mult și, de cele mai dese ori, rezultatul se decidea în finalurile cu puține piese. Iată de ce Philidor a atribuit o mare însemnătate finalurilor, iar analizele situațiilor „turn și nebun contra turn", „turn și pion contra turn", „regină contra turn sau regină contra turn și pion" își păstrează în cea mai mare parte valabilitatea și în zilele noastre.

Cu totul originală în teoriile lui Philidor a fost însă ideea despre valoarea pe care o are jocul pionilor.

„Principala mea intenție, scria Philidor, este de a oferi cititorului un lucru nou. Am în vedere jocul pionilor. Ei reprezintă sufletul partidei. Numai ei creează atacul și apărarea; amplasarea lor hotărăște soarta luptei".

Philidor recomanda așezarea pionilor în rînduri strînse (lanțuri de pioni), considerînd că avansarea lor cu succes are o importanță hotărîtoare pentru întreaga bătălie șahistă.

Ofițerilor le este acordat un rol auxiliar, ei ajutînd la înaintarea pionilor proprii sau împiedicînd mutarea celor adverși. Dacă partida are o desfășurare normală, însemnătatea ofițerilor devine precumpănitoare în faza obținerii avantajului.

Concepția lui Philidor, prezentată succint aici, reprezintă o revoluție în șah: locul calculului concret al tuturor variantelor și combinațiilor posibile este luat de întocmirea unui plan de joc *și aplicarea unor principii în aprecierea generală a poziției. Și este semnificativ faptul că din comentariile lui Philidor asupra celor nouă partide din cartea sa lipsește aproape complet analiza unor variante concrete de joc.*

Procesul de gîndire al unui jucător ce aplică ideile lui Philidor se desfăşoară cam în felul următor :

— Voi înainta cu pionii în lanţ, astfel încît să paralizez jocul adversarului. Valoarea mică a pionului devine o forţă, căci nici un pion apărat nu poate fi luat de vreo figură majoră, pentru că pur şi simplu valorează mai puţin decît aceasta. În acelaşi timp, figurile trebuie să se ferească din calea pionilor care le atacă şi nu pot trece prin lanţurile de pioni, dacă ei se apără unul pe celălalt. Silind regele, ofiţerii sau pionii adverşi să se fixeze într-o poziţie slabă — adică vulnerabilă —, piesele mele vor intra în joc la momentul oportun, fie luînd material adversarului, fie dînd mat. Sau voi obţine un sfîrşit de partidă favorabil, un final în care unul dintre pionii mei va ajunge pe linia a 8-a şi, transformîndu-se într-o piesă de valoare, de obicei în regină, voi cîştiga partida.

Aplicînd planul acesta de joc, şahistul se străduieşte în primul rînd să aprecieze configuraţia de pe tablă după diferite criterii, ca : lanţul de pioni realizat, spaţiul cucerit, punctele tari şi slabe ale poziţiei fiecăruia dintre jucători, libertatea mai mare sau mai mică de mişcare a figurilor, poziţiile mai mult sau mai puţin expuse ale celor doi regi etc. etc.

Calculul concret al tuturor variantelor şi combinaţiilor posibile capătă acum o importanţă mai mică, şi aceasta în primul rînd pentru că în jocul poziţional numărul evenimentelor spectaculoase este foarte mic şi nu întotdeauna decisiv.

*Întărită de rezultatele practice excepţionale obţinute de Philidor în partidele lui *, cartea s-a bucurat de un succes enorm. Philidor a scos personal trei ediţii, în anii 1749, 1777 şi 1790. Această capodoperă şahistă a fost apoi tradusă în limbile engleză, germană, spaniolă, olandeză şi în altele. După moartea autorului, au fost scoase pînă în zilele noastre multe ediţii, numărul lor total fiind de aproximativ o sută !*

Astfel, Philidor constituie în cronica noastră un moment crucial, iar opera lui de popularizare şi de răspîndire a şahului, atît în cadrul turneelor cît şi prin ceea ce

* Capacitatea sa de a juca trei partide oarbe, în simultan, împotriva unor adversari redutabili a produs contemporanilor săi o impresie atît de puternică încît D'Alembert şi Diderot amintesc de acest lucru în celebra lor „Enciclopedie".

a scris, a avut drept urmare un mare avînt al acestui joc în lume, în special în Anglia și în Franța.

Desigur, teoriile șahiste ale lui Philidor, ideile lui despre unele deschideri și variante prezintă și multe puncte atacabile. Pentru a se dovedi aceasta însă a fost nevoie să treacă mulți ani, să apară alți jucători excepționali, care, creînd teorii noi, să ridice șahul pe culmi și mai înalte.

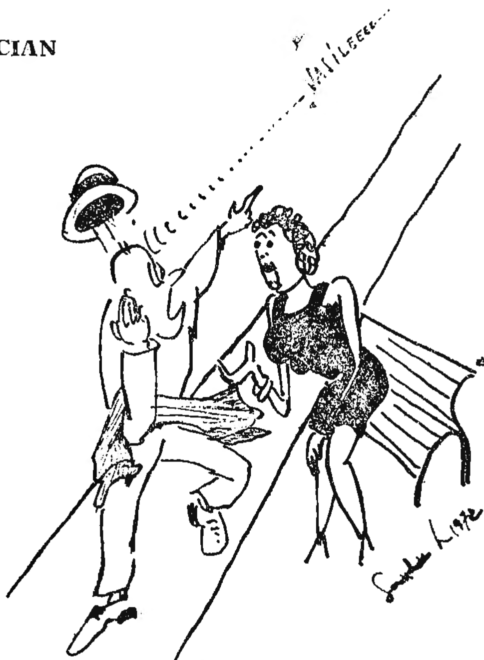
Descoperitor al continentului pozițional, Philidor poate să fie socotit pe drept cuvînt un Columb al șahului.

(CONTINUAREA ÎN NUMĂRUL VIITOR)

UMOR

de

SANDU LUCIAN

— Ce e, scumpule, cu tine ?!

— Am încurcat-o ! A intrat nevastă-mea pe firul telepatic și știe tot !

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

Citiți publicațiile noastre:

• OCTOMBRIE 1972

PREȚUL 1 LEU | 41007